

የሕግ ትምህርት ።

ምዕራፍ ፩ ።

ሕግጋት በኢትዮጵያ ።

፩ኛ የሕግ ትርጉም ።

ሕግ ማለት ሕገ ሕግ ሠራ ከሚለው ከግዕዙ የወጣ ቃል ነው፤ ቀጥተኛ ትርጉሙም መወሰን፤ መግታት ማለት ነው፤ ምክንያቱም ሕግ የሰው ልጅ የኑ ሮው መመጠኛ የመብቱ መወሰኛ የማኅበራዊም ኑሮው መገኛ ነውና።

ይኸም ማለት አንድ ሰው እንደሌለገው ከሆነ እብድ ወይም ዘመናይ ተብሎ ከማኅበራዊ ኑሮ ውጭ ይሆናል እንጂ በዐዋቂ ሰው ደረጃ የሚገምተው የለም፤ ይኸም ከሆነ እርሱ የሰውን መብት የደረረውን ያህል ሌሎችም እርሱን ይደፍሩታል፤ ስለዚህ ሕግን ይወስናል አጥፊውን ይከላከላል፤ ከሕግ ውጭ ለሚሆን ሰው ለኑሮውም ልክ መልክ ሊኖረው አይችልም ማለት ነው። ሕግ በሚለው አንጻር ቀኖና የሚል ቃል ይገኛል። ጥንታዊ የትመጣው ግን የጽርእ ነው፤ በዚያውም ቋንቋ ሲተረጎም ማሥመሪያ መምሪያ ልክ ማግቢያ ማለት ነው፤ በአንድ ወረቀት ላይ በትክክል ለመሥራት መሥመር ያስፈልጋል፤ ለማሥመር ማሥመሪያ ያስፈልጋል፤ እንዲሁም በዚህ ዓለም ለመኖር ለማኅበራዊ ኑሮም ሥርዓት ለሰው ልጅ ሁሉ ሕግ በግድ ያስፈልጋል፤ ሕግም በትክክለኛ መንገድ መሥመር ሆኖ ማንኛውንም ሰው ከተፈለገው ግብ ያደርሳል። በዚህም መሠረት ኢትዮጵያ በሕግ ጸንታ ስትማር ስታስተምር ትኖራለች፤ ከሕግ ውጭ የሆነችበት ጊዜ ከቶ የለም፤ እንዲያውም ከጊዜ ወደጊዜ ሕግጋትን እያሻሻለች የሕግ ባለቤት ሁና እንደኖረች የታወቀ ነው።

፪ኛ የሕግጋት መጻሕፍት ቍጥር

ዘመናት አልፈው ዘመናት ሲተኩ ለሰው ልጅ ጊዜውን የመሰለ ሕግ ሊኖረው ያስፈልጋል፤ ስለዚህ ኢትዮጵያ በየጊዜው ያሻሻለቻቸው የሕግጋት መጻሕፍት አሏት። ተሻሻለው ከጊዜ ወደ ጊዜ የተወሰኑት ሕግጋትም ከዚህ የሚከተሉት ናቸው።

ሀ. አሪታዊ ሕግ ።

ሀገራችን በመጀመሪያው ጊዜ ሕገ አሪትን እንደተቀበለች በሙሴ ሕግ ትመራ እንደነበረች የታወቀ ነው፤ እንዲያውም ከክርስትና በኋላም እስከ አሁን በፍትሐ ነገሥት ውስጥ ሳይቀር ይበልጠው ክፍል ያው አሪታዊው ሕግ እንደነበር ጥርጥር የለበትም፤ ለምሳሌም «ዓይን ቤዛ ዓይን፤ ሰን ቤዛ ሰን» እየተባለ ሲፈረድ

የቆየው በዚህ መሠረት ነው ። አሠርቱ ቃላት ከሪታዊ ሕግ ሁኖ እንዲጸና በዚያውም እንዲሠራ ቤተ ክርስቲያናችን ስታስተምር ኖራለች ፤ ግን እንደ አሁኑ የሕግ መጽሐፍ የተለየ አንቀጽ ወጥቶለት የታወቀ አልነበረም ፤ ግን በሃይማኖት መልክ ሲገረዝብና ሲያስተምረው በዚያውም መሠረት ሲጠበቀው የኖረ ነው ። ይህንም ሕግ ሰው በተላለፈ ጊዜ መንግሥት ሲፈርድበት ቤተ ክርስቲያንም ስትደግፈው ነራለች ፤ ይኸም ሕግ ከጥንት ከሕገ ኦሪት የመጣ እንደመሆኑ ኢትዮጵያ ሕገ ኦሪትን ስትቀበል አብራ የተቀበለችው እንደሆነ ይታመናል ።

ለ. ዲዲስቅልያ ።

ከዚህ ከሪታዊ ሕግ በኋላ ደግሞ ዲዲስቅልያ የተባለ የሕግ መጽሐፍ በሀገራችን እንደነበረ ሕዝቡም አክብሮ ተቀብሎ ሲገረዝብና ሲያስተምረው እንደኖረ የታወቀ ነው ። ዲዲስቅልያም ማለት ቃሉ የጸርጌ ቃል ሲሆን ትርጉሙ ትምህርት ማለት ነው ። ቅዱሳን ሐዋርያት ከሐዲስ ኪዳን ለትምህርት ያወጣጡት ነው ፤ አሁንም ቢሆን በሌሎች ቤተ ክርስቲያን ስሙ እንደሚያመለክተው ለትምህርት ተዘጋጅቶ ይገኛል ፤ እንዲያውም ለትምህርት ሕግናት ጠቃሚ ሆኖ በመገኘቱ እስከ አሁን እንደሚጠቀሙበት የታወቀ ነው ። በኛ ቤተ ክርስቲያን የሚገኘው ዲዲስቅልያ የተባለው መጽሐፍ ግን የተዘጋጀው ከትምህርቱ ይልቅ በሕግ መልክ ነው ፤ ይኸም ማለት ወደ ሐዲስ ሕግ ስንዛወር የክርስቲያን ወገኖች ሁሉ ይማሩት እንደነበር የታመነ ነው ። ችግሩ ግን ከመቼ ጀምሮ እስከ መቼ ተሠራበት የሚል ጥያቄን የሚያስከትል ሆኖ ይገኛል ፤ የሆነው ሁኖ ለጥራት ሕግ ጠቃሚ በመሆኑ አባቶች በሥርዓተ ትምህርት ውሳኔ ውስጥ እንዳ ስገቡትና ሁሉም እንዲማሩት እንዳደረጉት «መቅደመ መሐርም ለውሉድ ከሙ መጽሐፈ ሰራክ ወሰሎሞን ወመዝሙረ ዳዊት ወዲዲስቅልያ» ሲል እናገኘ ሞላን ፤ እስከ ቅርብ ጊዜም በዚህ መሠረት ይጠቀሙበት እንደነበር የታወቀ ነው ፤ ይኸም መጽሐፍ ፵፫ አንቀጽ ያለው ሁኖ ይገኛል ።

ሐ. ቀሌምንጦስ ።

ቀሌምንጦስ የተባለው እንደሰባ አርደኢት የሚቆጠር ፣ የቅዱስ ጴጥሮስ ደቀ መዝሙር የሆነ በኋላም ጊዜ በሮም ኤጲስቆጶስ የተሾመ ሰው ነው ። እርሱም በስሙ የሚጠሩ ፰ መጻሕፍት ጽፏል ፣ ከነርሱም ውስጥ ፫ ብቻ እንደ ሕግ መጽሐፍ ተቈጥረው በሕግ መጽሐፍ ይጠቀሳሉ ፤ ሌላው ግን ታሪካዊና የያዘ ይመስላል ፤ ይሁን እንጂ ሁሉም በቋንቋችን ተተርጉመው ከሕግ መጽሐፍት ውስጥ ገብተው ይገኛሉ ፤ የመጀመሪያው ቀሌምንጦስ ፫፩ ቀኖናዎችን ይዞ ይገኛል ፤ የርሱም መሪ ምልክቱ ረስጣ ይላል ። ሁለተኛው ቀሌምንጦስ ፵፯ ቀኖናዎች ይዞ ይገኛል ፤ መሪ ምልክቱም ረስጣ ይላል ።

ሥነ-ምግባር ያለው ቀሌምንጦስም ሹ፪ ቀናና ብቻ አሉት፤ የርሱም መሪ ምልክቱ ረስጠጅ የሚል ነው።

እነዚህም ክፍሎች በአንድ ስም ሲጠሩ ቀሌምንጦስ ይባላሉ፤ በመሪ ምልክቶች ሲገኙ ግን ከላይ እንደገለጥነው ነው። በቤተ ክርስቲያናችን ሌላ ተጨማሪ ስም አላቸው፤ ይኸውም ትእዛዝ፣ ግጽ፣ አብጠሊስ የሚል ነው። ቮኛው መጽሐፍ ግን በግብፃውያን ዳዲስቀልያ በማለት የታወቀ ነው፤ እንዲሁም ትእዛዝን ግጽ፣ አብጠሊስን ቮኛን አንድ አድርጎ ቮኛው ቀሌምንጦስ አለው እንጂ ሁሉም አንድ ነው የሚሉ አሉ።

መ. ሲኖዶስ ።

ሲኖዶስ ማለት ጉባኤ የቤተ ክርስቲያኖች አንድነት ስብሰባ ማለት ሲሆን ውሳኔውም እንዲሁ ሲኖዶስ ይባላል፤ ከዚህ ላይ ግን ሲኖዶስ በማለት የሚነገረው ቃል የሲኖዶሶችን ውሳኔዎች ነው፤ ይኸም ከሐዋርያት ጀምሮ እስከ መካከለኛው መቶ ዘመን የተደረጉት የሲኖዶስ ውሳኔዎችን ይዞ የሚገኝ መጽሐፍ በመሆኑ ይኸን ስም ወስዷል። ከውጭ የተተረጉም ብቻ አይመስልም ከኛም በየጊዜው ሳይጨመርበት አልቀረም ለምሳሌ ቮኛው ክፍል ላይ በ፲፭ኛው መቶ ዘመን የተወሰነውን ፈውስ መንፈሳዊን በክሬል አስገብተት ይገኛል።

መጽሐፉም ቢ ክፍል ሲኖረው ማን እንደሰበሰበው፣ መቼ እንደተሰበሰበ ግልጽ የሆነ ማስረጃ የለውም፤ ይሁን እንጂ የዘመኑን ቀደም ተከተል ጠብቆ የተሰበሰበ በኖ በቮትም ክፍል የተከፈለ ስለሆነ ፊኛውን በቮኛውና በ፩ኛው መቶ ዘመን የነበሩ አባቶች ስብሰባው በ፩ ክፍል ያቆዩት ይመስላል። ፪ኛውን ክፍል ደግሞ ጉባኤዎቹ ከተፈጸሙ በኋላ በ፮ኛውና በ፯ኛው መቶ ዘመን ስብሰባው ከጥንቱ ጋር ያገናኙት ይመስላል። ቮኛው ግን በጣም ቀረብ ያለ ዘመን ያለው ሲመስል ውሳኔውም ኢትዮጵያዊ ይመስላል፤ ምክንያቱም ቴዎድሮስ የተባለ የ፩ ገዳም መምህር ከጻፈው የተወጣጣና ከፈውስ መንፈሳዊ ውስጥ ብዙ የገባ ስላለበት ነው። ይሁን እንጂ ይኸ ሲኖዶስ የተባለው መጽሐፍ የዓለም ቤተ ክርስቲያናት ጉባኤዎችንና የብሔራዊ ቤተ ክርስቲያን ውሳኔዎችን ጠንቅቆ የያዘ እትስጉቡዕ ስለሆነ ለሕግ መጽሐፍ ምንጭነት ከፍ ያለ ጥቅም አለው። ማንኛውም የሕግ መጽሐፍ ቅጽ ሲሆን እርሱ ግን የሕግ ምንጭ የሕግጋት እናት መሆኑ ነው። እርሱም በቮት ክፍል ይከፈላል ስንል በአንዳንድ ክፍል ምን ዓይነት ሕግ እንደሚገኝና ቍጥሩስ ስንት እንደሆነ በሚከተለው እንገልጻለን።

በክፍል ፩ ውስጥ ፲፫ ምዕራፎች ይገኛሉ፤ ይኸውም የሐዋርያ ቀናና የተባለው ነው። ከ፩ኛው ክፍል ፸፩ አንቀጽ ይገኝበታል፤ በ፪ኛው ክፍል ፶፯ አንቀጽ ይገኝበታል። በ፫ኛው ክፍል ፹፫ አንቀጽ ይገኝበታል፤ በ፬ኛው ክፍል ፹፩ ትእዛዛት ይገኙበታል። ይኸውም ክፍል የሐዋርያት ቀናናዎች ትርጉም

የሚገኙበት ክፍል ነው። በጅኛው ክፍል ፲ ትእዛዛት ይገኙበታል፤ ከነዚህም ውስጥ የመጨረሻዎቹ ትእዛዛት እንደገና ፲፭ ክፍሎችን ይዘው ይገኛሉ። በጅኛው ክፍል ፴ ትእዛዛት ይገኛሉ፤ በጅኛውም ክፍል ፹፩ ምዕራፎች ይገኛሉ፤ እነዚህም የሐዋርያት ቀኖናዎች ሲሆኑ በ፩ኛው ተራ ቀጥር ከተገለጡት የተለዩ ናቸው። በ፳ኛው ክፍል አሥር አንቀጾች ይገኛሉ፤ እነዚህም በጅኛው ተራ ቀጥር ከተጠቀሱት የተለዩ ናቸው። ፩ኛው ክፍል ይኸን የመሰለ ዝርዝር ነገር ይዞ ይገኛል፤ ሁለተኛው ክፍል ደግሞ እንደሚከተለው ነው። በክፍል ፪ ውስጥ ፱ ምዕራፎች ይገኙበታል፤ በዚህም ውስጥ ፯ቱ የመጀመሪያዎቹ ጉባኤዎች ውሳኔ ይገኙበታል፤ በዝርዝርም ሲገልጥ በ፩ኛው ክፍል ፳፬ቱ የአንገራ ጉባኤዎች ይገኙበታል። በ፪ኛው ክፍል ፲፬ቱ የኒዎቂሣርያ ቀኖናዎች ይገኙበታል። በ፫ኛው ክፍል ፭ የጋንግራ ቀኖናዎች ይገኙበታል። በ፬ኛው ፳፩ የሰርዲስ ቀኖናዎች ይገኙበታል። በ፭ኛው ክፍል ፳፯ቱ የአንጾኪያ ቀኖናዎች ይገኛሉ። በ፮ኛው ክፍል ፶፬ኙ የሎዶቅያ ቀኖናዎች ይገኛሉ። በ፯ኛው ክፍል ፩ኛው የዓለም አብያተ ክርስቲያናት የተባለው የኒቅያ ቀኖናዎች ይገኛሉ። በ፰ው ክፍል ፹፬ቱ የኒቅያ ቀኖናዎች ይገኛሉ። በ፱ኛው ክፍል በኒቅያ የተሰበሰቡ የ፫፻፲፰ ታሪክና፤ ስለቅድስት ሥላሴ ምሥጢር፤ ስለገዳማት አስተዳደር የሚነገር ነው። ፪ኛው ክፍል ይኸን በመሰለው ሁኔታ ሲሄድ ፫ኛው ደግሞ የሚቀጥለው ነው። በክፍል ፫ ውስጥ ፲፫ ምዕራፎች ይገኙበታል። በውስጣቸው የንስሐ፤ የቤተ ክርስቲያን ሥነ ሥርዓትና ባህል ነክ የሆኑ ሕጎች ይገኙበታል። ከነዚህም ውስጥ የመጀመሪያው ምዕራፍ ፈውሰ መንፈሳዊ ከተባለው መጽሐፍ የተውጣጡ አንቀጾች ይገኙበታል። በ፪ኛው ምዕራፍ አባ ቴዎድሮስ የተባለው ቆሞስ ከደረሰው ውስጥ የተውጣጡ ምዕዳኖችና ቀኖናዎች ይገኙበታል። በ፫ኛው ምዕራፍ ልዩ ልዩ ቀኖናዎች ንስሐን የሚመለከት ክፍል ይገኝበታል።

ሠ. ቀኖና አቡሊድስ።

ቀኖና አቡሊድስ የተባለ የሕግ መጽሐፍ ነበረ፤ ይኸም የሮማ ሊቀ ጳጳስ የነበረ አቡሊድስ የተባለ ሊቀ የጸፈው ነው። መጽሐፉ ጥንታዊ ሆኖ በዓለም ጠፍቶ ሲኖር የተገኘው በኢትዮጵያ ብቻ ነው። አሁን ግን በጀርመንኛ ተተርጉሞ ታትሞ ስለሚገኝ፤ ሌሎችም አብያተ ክርስቲያናት ወደ ቋንቋቸው ለመተርጎም ችለዋል። እርሱም እንደዚሁ ከመቼ እስከ መቼ እንደተሠራበት፤ በምን ምክንያት ደግሞ ወደኋላ እንደቀረ አይታወቅም እንጂ፤ የሕግ መጽሐፍ ሆኖ እንደተሠራበት በሕግ መጽሐፍ አሁንም በመጠቀሱ ያስረዳል። ፍትሐ ነገሥቱ በደስ የሚል መሪ ምልክት ሲሰጥ አቡሊድስ መሆኑ ይታወቃል። እርሱም ፵፯ አንቀጽ ይዞ ይገኛል።

ረ. ፈውስ መንፈሳዊ ።

ይኸ መጽሐፍ ደግሞ ማን እንደደረሰው ፣ መቼ እንደተደረሰ ግልጥ ሆኖ አይታወቅም ። በኛ ቤተ ክርስቲያን እንደሚነገረው የሆነ እንደሆነ ፣ ፍትሐ ነገ ሥት ከመተርጎሙ በፊት በአፄ ዘርዓ ያዕቆብ ጊዜ የተቀመረ እንደሆነ ነው ፤ ይኸውም እርሳቸው ሊቃውንቱን አዘው የተዘጋጀ ነው ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ይህ ራብት የነበረ ሕግ እንደሆነ ይነገርለታል ፤ የውጪ ሊቃውንት እንደሚያስረዱት ደግሞ ፣ አፄ ዘርዓ ያዕቆብ ብሔራዊ የቤተ ክርስቲያንን ሥርዓት ለጊዜያቸው ተስ ማሚ በሆነ መንገድ ለመሥራት ተነሣሥተው በወሰኑ ጊዜ ፣ እንደ ዓላማቸው ለመምራት ይችሉ ዘንድ የወሰኑት ፣ ያጻፉት ሕግ እንደሆነ ይነገራል ። የተወጣጣ ውም ከዚህ በላይ ከተነገሩት መድብሎች እንደሆነ ብዙው አንቀጽ ያስረዳናል ። ይኸም ከሆነ በገደኛው መቶ ዘመን የተወሰነ ሕግ እንደሆነ ይታወቃል ፤ ነገር ግን አሁንም ቢሆን መነሻው ይታወቅ እንጂ ፣ መድረሻው እስከ መቼ እንደሆነ እስከ መቼስ እንደሠራ ግልጥ ሆኖ አይታወቅም ። ከዚህ በላይ የዘረዘርናቸው ሕግ ጋት ሁሉ ብዙውን ጊዜ የሚመለከቱት የቤተ ክርስቲያንን ሥነ ሥርዓት ነው እንጂ ፣ ስለሥጋዊ ሕይወት ሰፋ ያለ አስተያየት የላቸውም ፣ ምክንያቱም ንጉሠ የሃይማኖትም ፣ የፖለቲካም መሪ እንደነበር ሕዝቡም በአንድ ሕግ ይተዳደር እንደ ነበር የሚያመለክተን ነው ። ስለዚህ ሕግጋት አዋቂዎች ፣ ፈራጆች ይኸን ሁሉ ጠንቅቀው ማወቅና መፍረድ ለደቀ መዛሙርቱም ማስተማር ግድ ነበረባቸው ይኸም መጽሐፍ ፴፬ አንቀጽ ያለው ነበር ።

ከነዚህ ሕግጋት ውስጥምንም ትርጉሙ ባይቃና ስለሥጋዊም ስለመንፈሳዊም አስተዳደር ሰፋ ያለ አስተያየትን ይዞ ሕዝብ ሲተዳደር የኖረው የፍትሐ ነገሥቱ ነው ።

ምዕራፍ ፪ ።

ፍትሐ ነገሥት ።

ፍትሐ ነገሥት ስሙ እንደሚያመለክተው የነገሥታት መጽሐፍ ወይም መፍረጃ ማለት ነው ። ግን ሥጋዊ ሕግ ብቻ ወይም የነገሥታት ብቻ መፍረጃ አልነበረም ፤ ነገር ግን መንፈሳዊና ሥጋዊ ክፍል ያለው ትልቅ መጽሐፍ ነው ። ፍትሐ ነገሥት በሚለው መጽሐፍ በሃይማኖትም በሥጋዊም የመጨረሻውን ፍርድ ይሰጡ ነበር ። ፍትሐ ነገሥት መንፈሳዊ ክፍል ይኑረው እንጂ ፣ በመንፈ ሳዊውም ቢሆን ቅሉ የመጨረሻውን ፍርድ ይሰጥ ይሠራ ይቀጣ የነበረው ንጉሠ ነውና ያን በመመለከት ፍትሐ ነገሥት ይለዋል ፤ እንዲያውም መንፈሳዊ ያለው ቤተ ክርስቲያንን ወይም ሃይማኖትን ሲመለከት ነው እንጂ ፣ ሥጋዊ ክፍል ያለ ውና ብዙውንም የሥጋዊ ዳኝነት ይመለከታል ። ፍትሐ ነገሥት በጠቅላላው በሙ

ንፈላዊና በሥጋዊ ክፍል ይከፈል እንጂ፡ አንቀጽ ከአንቀጽ በማያያዝ ያለማቋረጥ ሲቈጠር ፶፩ አንቀጽ እንዳለው የታወቀ ነው።

፩ኛ መንፈሳዊ።

መንፈሳዊ ክፍል የሚባለው ፳፪ አንቀጽ አለው፤ እርሱም ፍጹም የቤተ ክርስቲያን ትምህርት ሕግጋትን ስለያዘ መንፈሳዊ ክፍል ተብሏል።

፩ኛ አንቀጽ ስለቤተ ክርስቲያን መሠረት ይናገራል፤ የማንኛውም መንፈሳዊን አገልግሎት መሠረቱ ቤተ ክርስቲያን ነውና፤ በዚህም አንቀጽ ቤተ ክርስቲያን ወይም ለቤተ ክርስቲያን የሚያስፈልጉትን ነገሮች በዝርዝር ያስረዳል።

፪ኛ አንቀጽ ስለመጻሕፍት አምላካዊያት ይነገራል፤ ይኸም ክፍል በመጀመሪያ ቅዱሳን መጻሕፍት እስትንፋስ እግዚአብሔር መሆናቸውን በመንፈስ እግዚአብሔር መጻፋቸውን ያስረዳል። ስማቸውንም መጻሕፍት ውክላት፣ ወይም መጻሕፍት አምላካዊያት ይላቸዋል፤ ከዚያም ቀጥሎ ቁጥራቸውንና ስማቸውን ይዘረዝራል።

፫ኛ አንቀጽ፡ ስለ ጥምቀተ ክርስትና ይናገራል፤ ይኸም ክፍል በመጀመሪያ ጥምቀት ለትንሽም ለትልቅም፣ ለወንድም ለሴትም በጠቅላላ ለሰው ልጅ የተሠራ መሆኑን ያብራራል። ቀጥሎም የጥምቀቱን ሥነ ሥርዓት ይደነግጋል።

፬ኛ አንቀጽ፡ ስለ ሊቃነ ጳጳሳት ሹመት፣ ስለ ሥራቸው፣ ስለ ኑሯቸው በቅዱሳን መጻሕፍት የተገለጠውን በመጥቀስ ዝርዝር ያስረዳል። በ፪ ደረጃ በአስተያየት የተወሰነውን ሊሠሩት የሚገባቸውንም ይናገራል።

፭ኛ አንቀጽ፡ ስለ ኤጲስ ቆጶሳት አመራረጥ፣ ስለ አኗኗራቸው ይናገራል፤ ማለት በምርጫው ገዢ ተገቢነቱን ወይም የማይገባ መሆኑን ልዩ ማስረጃ ያለው መሆኑን በሰፊው ዝርዝር ያስረዳል።

፮ኛ አንቀጽ፡ ስለ ቀሳውሰት ይናገራል፤ እርሱም መጀመሪያ የመመሪያ ጫቸውን፣ ቀጥሎም የችሎታቸውን፣ መጨረሻም የሥራቸውን ነገር ይናገራል፤

፯ኛ አንቀጽ፡ ስለ ዲያቆናት ይናገራል፤ እርሱም በጠቅላላ አሳቡ እንደ ቀሰውሰት ነው።

፰ኛ ስለ ንዑሳን መዓርጋት ይናገራል፤ እነርሱም ንፍቅ ዲያቆን፣ አናጉ ንስጢስ (አንባቢ) መዘምር፣ አፃዌ ጥገት ናቸው፣ እንዲሁም ስለ ደናግልና እነርሱን ስለ መሳሰሉት ምርጫቸውን ይናገራል።

፱ኛ ከሆናት ሊሠሩት የሚገባውን ይገልጻል።

፲ኛ ስለ መነኮሳት ይናገራል፤ እርሱም ወደ ምንኩስና ዓለም የገባ እንደሆነ የመነኮሳት ሥራ እንዴት እንደሆነ በዝርዝር የሚያስረዳ ነው።

፲፩ኛ ሕዝባውያን ወይም ምእመናን ሊሠሩትና ሊፈጽሙት የሚገባቸውን ይናገራል።

፲፪ኛ/ አንቀጽ : ስለ ቅዳሴ ይናገራል ፤ ማለት የቅዳሴውን ሥነ ሥርዓት የመቀደሻውን ንዋያት ይናገራል ።

፲፫ኛ/ አንቀጽ : ስለ ቀኑርባን ይናገራል ፤ ማለት የቀኑርባን ዓይነት ይናገራል

፲፬ኛ/ አንቀጽ : ስለ ጸሎት ይናገራል ፤ ማለት የጸሎቱን ሥነ ሥርዓት ፣ የጸሎቱን ስዓታትና ዓይነት ይናገራል ።

፲፭ኛ/ አንቀጽ : ስለ አጽዋማት ይናገራል ፤ ማለት የአጽዋማትን ቀኑር የጊዜያቸውን ሁኔታ ፣ የሚከለከሉትን ነገሮች ሁሉ በሰፊው ያስረዳል ።

፲፮ኛ/ አንቀጽ : ስለ ምጽዋት ይናገራል ፤ የምጽዋትን ትርጉም ፣ የምጽዋትን ዓይነት ፣ የምጽዋትን ጥቅም ይናገራል ።

፲፯ኛ/ አንቀጽ : በንዋየ ቅድሳት ላይ ስለሚሾሙ ምእመናን ይናገራል ማለት የሹመቱን ዓይነት ፣ የሥራውን ዝርዝር ያመለክታል ።

፲፰ኛ/ አንቀጽ : ስለ አሥራት ፣ በሁራት ይናገራል ፤ ማለት ምእመናን ሁሉ ከገቢያቸው ፣ መጀመሪያም የደረሰውን ፣ ከሁብቱም ከ፲ አንዱን እንዲሰጡ ያዛል ።

፲፱ኛ/ አንቀጽ : ስለ በዓላት አከባቢና ስለ በዓላትም ይናገራል ።

፳ኛ/ አንቀጽ : ስለ ሰማዕታት ይናገራል ፤ ማንም ሰው ምስክርነቱን መስጠትና ምስክርም ሁኖ መቅረብ እንደሚገባው ይናገራል ።

፳፩ኛ/ አንቀጽ : ስለ ድውያን ይናገራል ፤ ማለት በሽተኞች በጸሎት ሊፈወሱ እንደሚችሉ ይናገራል ።

፳፪ኛ/ አንቀጽ : ስለ ሙታን ይናገራል ፤ ማለት ስለ ፍትሐቱ ፣ ስለ ልቅሶው ይናገራል ።

፪ኛ ሥጋዊ ።

ሥጋዊ ክፍል የሚባለው ፳፱ አንቀጽ አለው ፤ በመንፈሳዊ ክፍል ስለ መንፈሳዊ የአስተዳደር ሥርዓት እንደሚያስረዳ ፣ በዚህም በሥጋዊው ክፍል ስለ ሥጋዊው የአስተዳደር ሥርዓት ይናገራል ። የአንቀጹ አቋጣጠር ግን ከመንፈሳዊው ጋር ይያያዛል ።

፳፫ኛ/ አንቀጽ : ስለ መብል ፣ ስለ ልብስ ፣ ስለ ቤትና ስለ ተግባር እድ ፤ እንዲሁም ክርስቲያን የሆነ ሁሉ ሊያደርገው ስለሚገባ ይናገራል ፤ ማለት እንዲህ ያለውን መብል ብሎ (አትብሎ) ፣ እንዲህ ያለውን ልብስ ልብሱ (አትልብሱ) ፣ እንዲህ ያለውን ቤት ሥሩ (አትሥሩ) እያለ ያስረዳል ።

፳፬ኛ/ አንቀጽ : ስለ ማጨት ፣ ስለ መታጨት ፣ ስለ ማግባት ይናገራል ፤ ማለት ወንድ ለሴት ማጫ መስጠትና ወንድ በስንት ዓመቱ ፣ ሴትም በስንት ዓመቷ ማግባት እንደሚገባ ያስረዳል ። በመንፈሳዊና በሥጋዊ ተዘምዶ መካከል በስንተኛው ቤት መጋባት እንደሚቻል ፣ ቀጥሎም ጋብቻ በምን ዓይነት ነውር መፍረስ እንደሚቻል ይገልጻል ፤ ደግሞም የተቻለው ሰው ጋብቻን ሊተው እንደሚገባም ሲል ያብራራል ።

፳፭ኛ/ አንቀጽ : ዕቁባት ማስቀመጥ እንደማይገባ ይናገራል፤ ማለት ያገባም ሆነ ያላገባም በሕገ ወጥነት ዝምት መሥራት ከሰማንያ ውጪ ዕቁባት ማበጅት በሕግ የተከለከለ መሆኑን ይገልጻል ።

፳፮ኛ/ አንቀጽ : ስለ ስጦታ : ይናገራል፤ ይኸ ክፍል በተወሰነ ጊዜ ስጦታ ማድረግና በተወሰነው ጊዜ ያለአጠፊታ መቀበል እንደሚገባና ስለ ሰጪው : ስለ ሚሰጠው ሰውና ስለሚሰጠው ገንዘብ ያብራራል ።

፳፯ኛ/ አንቀጽ : ስለ ብድር : ስለ መያዣ : ስለ ዋስትና : ስለ ምግብና ይናገራል ማለት ያለ አራጣ ማበደር የእግዚአብሔር ትእዛዝና ከምጽዋትም የሚቋጠር እንደሆነ : ተበዳሪም ለመክፈል ማሰብ እንደሚገባው ይናገራል ። ቀጥሎም ተበዳሪ መያዣ መስጠት : ዋስ መጥራት እንደሚገባው ይገልጻል ።

፳፰ኛ/ አንቀጽ ስለ ትውስት ይናገራል፤ ማለት የተውሰን ገንዘብ ወይም እንስሳ እስከ ተወሰነ ጊዜና እስከ ተወሰነ ቦታ ያለመያዣ በኪራይ ማዋስ እንደሚገባ ያስረዳል ።

፳፱ኛ/ አንቀጽ : ስለ አደራ ይናገራል፤ ማለት አደራ አስቀማጭ የሚያስቀምጠውን ነገር ለይቶ ማስቀመጥና አደራ ተቀባዩም ተግባር መጠበቅ : ከተቀበለ በኋላም በአደራው ዕቃ መጠቀምና ለሌላ አሳልፎ መስጠት እንደማይገባ ይናገራል ።

፴ኛ/ አንቀጽ : ስለ ምግብና (ሹመት) ይናገራል፤ ማለት አንድ ሰው በገንዘብ ላይ ታማኝ ሁኖ መሾም እንዲገባው ያብራራል ።

፴፩ኛ/ አንቀጽ : ስለ ነፃነት : ስለ ባርነትና ስለ ነፃ አውጪዎች ይናገራል፤ ይህ ክፍል አገልጋይ ምን ዓይነት ሥራ ለጌታው ቢሠራ ነፃ መውጣት እንደሚገባውም በንዑሳን ክፍሎች ይገልጻል ። ቀጥሎም አንዱ ለአንዱ መገዛት በምን ምክንያት እንደመጣና ሁሉም በተፈጥሮ እኩል መሆኑን ያስረዳል ።

፴፪ኛ/ አንቀጽ : ስለ ምግብና ይናገራል፤ ማለት አካለ መጠን ባላደረሱ ልጆችና አእምሮአቸውን ባጡ ሰዎች ላይ : ደግሞም ወላጆች ባረጁ ጊዜ በነርሱ ላይ ልጆች እንደ ሞግዚት እንዲሆኑ ያብራራል ።

፴፫ኛ/ አንቀጽ : ስለ መሸጥና መግዛት ይናገራል፤ ይኸ ክፍል ሻጭና ገዥ እርግጠኛ በገንዘባቸው ላይ ባለመብቶች ካልሆኑ መሸጥ ወይም መግዛት እንደማይችሉ : ቀጥሎም መሸጥ የማይገባው እንዳይሸጥ : መሸጥና መግዛት የማይፈቀድባቸውንና የሚፈቀድባቸውን ዕለታት ለይቶ በጌ ንዑሳን ክፍሎች ያስረዳል ።

፴፬ኛ/ አንቀጽ : ስለ ሽርክና ይናገራል፤ ማለት ፪ና ፫ ሰዎች ወይም ከዚህ በላይ ሁኑው ገንዘብ በማዋጣት : ገንዘብ የሌለውም በጉልበት ከባለገንዘቦች ጋር በመሻረክ መነገድና ማትረፍ እንደሚችል ያብራራል ።

፴፭ኛ/ አንቀጽ : ስለ ማስገደድና ስለ መቀማት ይናገራል፤ ማለት አንዱ ሌላውን ስለ ሃይማኖት ቢያስገደደው መታገሥና መከራ መቀበል እንደሚገባው ቀጥሎም የማይገባውንና የተከለከለውን እንዲያደርግ ማስገደድ እንዳይገባ

እንዲሁም አንዱ የራሱ ያይደለውን ቢቀጣና ለራሱ ገንዘብ ቢያደርግ ስለማይገባ ያብራራል።

፴፯ኛ/ አንቀጽ፡ ስለ ኪራይ፡ ስለ አከራይና ተከራይ ይናገራል፤ ይኸ ክፍል አንድን ነገር በሙሉ ወይም በከፊል ስለማከራየት፣ ይገልጣል። ቀጥሎም መከራየት (ማከራየት) ስለሚፈርስበት፣ ሠራተኛን ስለ መቅጠርና ስለ መቀጠር ያስረዳል።

፴፰ኛ/ አንቀጽ፡ ስለ መንገዶች፣ ስለ ሚዳዎች፣ ስለ አካባቢ ሕንፃና፣ ስለ ማደስ፣ ስለ ውሀ ቦቶች ይናገራል፤ ማለት በቤትና በቤት፣ በአትክልትና በአትክልት መካከል ምን ያህል ስፋት መኖር እንደሚገባ፣ ሕንፃን በማደስ ጊዜ በአንድ ደኅንነት መካከል ስላለው ስምምነት በጊ ገደብን ክፍሎች ይገልጻል።

፴፱ኛ/ አንቀጽ፡ ስለ ብድር ትርፍ የጋራ ይናገራል፤ ማለት ሁለት ሦስት ከዚህ በላይም ሁነው በሆንም ገንዘብ ተበድረው በትርፍ መጋራት እንደሚገባ፣ የሚበደሩትም ገንዘብ በሚዛን፣ በቀጥታ ተለይቶ የታወቀ ካልሆነ ስምምነቱ እንደማይጸና ያብራራል።

፵ፀኛ/ አንቀጽ፡ ስለ መታመን ይናገራል፤ ማለት አካለ መጠን ያደረሰ አእምሮው ልክ የሚሠራ፣ በሌላ ሰው ሥር ያይደለ፣ ኃጢአትን ስለ መናገርም ሆነ ስለ ገንዘብ በናገር ቃሉ ሊታመን እንዲገባ ያስረዳል፤ ቀጥሎም ከላይ ከተጠቀሱት ውጪ የሆነ ቢናገር ቃሉ ታማኝ እንደማይሆን ይገልጻል።

፵፩ኛ/ አንቀጽ፡ ከጠፋ በኋላ ስለሚገኝ ነገር ይናገራል፤ ማለት አንድ ዕቃ ወደቆ ቢገኝ ወይም ልጅ እንስሳ ሲኮበልል ቢገኝ ባለቤቱ (ጌታው) እስከሚፈልገው ድረስ በጥንቃቄ ማስቀመጥና መጠበቅ እንዲገባ በሰፊው ያብራራል።

፵፪ኛ/ አንቀጽ፡ በገንዘብ ማዘዝ ስለሚገባው ይናገራል፤ ይኸ ክፍል አንድ ሰው ገንዘቡን በጽሑፍ ወይም ያለ ጽሑፍ ለሌላ ማዘዝ እንደሚችል፣ በሚሞት በትም ጊዜ ለወደደው ሊሰጥ እንደሚችል ይገልጻል። ቀጥሎም ምንም ባለገንዘብ ቢሆን በሌላ ሥር ያለ አካለ መጠን ያላደረሰ፣ አእምሮው ልክ የማይሠራ በኸተኛ በገንዘብ ማዘዝ እንደማይችል ያብራራል።

፵፫ኛ/ አንቀጽ፡ ስለ ርስት ይናገራል፤ ይኸ ክፍል ውርስ የሚገባቸውም በአባት በኩል እስከዚህ፣ በእናት በኩል እስከዚህ ትውልድ ድረስ ያሉ ይውረሱ፤ ከዚያም ወንድ ይህን ያህል፣ ሴት ይህን ያህል ትውረስ እያለ ስለ ውርስ በሰፊው ይገልጻል።

፵፬ኛ/ አንቀጽ፡ ስለ ዳኛ፣ ስለ ምስክሮች ይናገራል፤ ማለት ዳኛ በግድ አስፈላጊ እንደሆነ፣ ዳኛ መሆን የሚገባው ምን ዓይነት ሰው እንደሆነና ስለ ሹመቱ ስለ አመራረጠ በሰፊው ይገልጻል። ቀጥሎም ማንኛውም ሰው ስለሚያውቀው ስለ ሰማው፣ ስለ አየው ምስክር መሆን እንደሚችል ምስክር ለመሆን የሚችል ምን ዓይነት ሰው እንደሆነ ያብራራል።

ግፅኛ/ አንቀጽ፡ ስለ ነገሥታት ይናገራል፤ ይኸ ክፍል የሚነግሠው ንጉሥ ከምን ወገን ስለሚመረጥ፡ ስለሚያደርገው ነገር፡ ማድረግም ስለማይገባው ነገር በሰፊው ይገልጻል።

ግፅኛ/ አንቀጽ፡ ከብሉይና ከሐዲስ ተውጣጥቶ መነገር ስለሚገባው ይናገራል፤ ማለት እግዚአብሔር በአሪት ለሙሴ የሰጠውን አሥሩን ትእዛዛትና ሌሎችንም ኋላ በሐዲስ ራሱ ጌታችን ክርስቶስ በተራራው ስብከቱ ላይ የተናገራቸውን ስድስቱን ትእዛዛትና ሌሎችንም በሰፊው ያብራራል። ቀጥሎም ከተከታዮቹ የተነገሩትን የምክር ቃላት ያስረዳል።

ግፅኛ/ አንቀጽ፡ አምላክን ስለሚከዱ ሰዎች ቅጣት ይናገራል፤ ማለት አምላክን ቢከዱ ምን ዓይነት ቅጣት እንደሚፈጸምባቸውና ለመከድ የሚያደርስ ልዩ ልዩ የባዕድ አምልኮት፡ ዘርፍ የሆነውን መሥራት እንዳይገባ በሰፊው ያስረዳል።

ግፅኛ/ አንቀጽ፡ ስለ መግደልና ስለ ቅጣቱ ይናገራል፤ ማለት መግደል በሕግም ሆነ በፍትሕ ጠባይአዊ ክልክል መሆኑንና የድርጊቱን ሁኔታ ማለት በስሕተት ወይም በቁም፡ በዛቻ፡ በድፍረት ቢፈጸም ቀጥሎም ስለገዳይና ባለደም እርቅ፡ ስለ ገዳይ መጸጸት ያስረዳል።

ግፅኛ/ አንቀጽ፡ ስለ ዝሙት፡ በመንፈሳዊና በሥጋዊ በኩል ስለሚደረገው ቅጣትም ይናገራል። ይህ ክፍል ሚስት ያገቡ በሚስት ላይ፤ ያላገቡም በማግኘት ፈንታ በሕገ ወጥነት ስለሚፈጸሙት የዝሙት ሥራ ቅጣቱን ደረጃ በደረጃ ይሰጣል።

ግፅኛ/ አንቀጽ፡ ስለ ሌቦች ሥጋዊና መንፈሳዊ ቅጣት ይናገራል፤ ማለት ከቤተ ክርስቲያንና ከሌላ ቦታ ከሰረቀ በቀን ከሰረቀና በሌሊት ከሰረቀ ሰው ቅጣት፡ ከሕዝባዊ ሌላና ከካህን ሌባ ቅጣት ደረጃ እየሰጠ ያብራራል።

ግፅኛ/ አንቀጽ፡ ስለ ስካር፡ ስለ አራጣ፡ ስለ ዓመፀኛ ልጅ፡ ስለ ነገር ሰብቅ፡ በጠቅላላ ስለ ልዩ ልዩ ኃጢአተኞች ይናገራል። ይህ ክፍል ኃጢአት ሁኖ ሊያስቀጣና ከማገበራዊ ኑሮ ውጪ ሊያደርግ የሚችለውን ነገር ከመፈጸም መክልከል እንደሚገባ ይገልጻል።

ግፅኛ/ አንቀጽ፡ ስለ ጸጉር ማሳደግ፡ ስለ ግዝረት፡ ስለ መታመን፡ ደግሞም የጊዜው ሹም (አለቃ) እንደጊዜው እንደዘመኑ በተወሰነው ላይ መጨመር፡ ከተወሰነው ላይ መቀነስ እንደሚገባው ይናገራል፤ ማለት ጸጉርን ማሳደግ፡ ጸጉርን መላጩት መገዘርና አለመገዘር፡ በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ እንዴት እንደሆነ በሰፊው ያብራራል።

በመጨረሻም ከግፅኛው አንቀጽ ጋር የሚመሳሰል፡ በአንዳንድ የትውልድ ሐረግ የሚለይ በ፩፻፵፩ ዓ. ም. የአስከንድርያው ሊቀ ጳጳስ ቄርሎስ የጻፈው የመወራረስ አንቀጽ አለ። ይኸ ክፍል ወደላይና ወደታች፡ ወደጎንና ወደጎን ትውልድን ሰፊ አድርጎ በመቀጠር ያወራረስን ነገር በሰፊው ያስረዳል።

ምዕራፍ ፫ #

የፍትሐ ነገሥት እውነተኛነት

ፍትሐ ነገሥት የሚባለው መጽሐፍ የ፫፻፲፰ ሊቃውንት ውሳኔ እንደሆነ በማመን በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንና መንግሥት ታላቅ ክብር ያለውና ቅዱስነትም የሚሰጠው ሕግ ነው። ከክብሩም ብዛት የተነሣ ማንም እየተነሣ አባላ እንዳይመታው፣ ለተለዩ ሰዎች በትምህርት መልክ ብቻ ሲሰጥ ቆይቷል። ጉባኤውም የሚኬደው በሰገነት ነበር፤ የሕግ ዐዋቂውም ሰው ይከበርና ሊቆ የመባልም ማዕረግ ይሰጠው ነበር። ብዙ የምርምር ሰዎች ግን ፍትሐ ነገሥቱ በሰገነት ይኬድ የነበረበት ምክንያት ከክብሩ ይልቅ ሁሉም የሕግ ሊቅ እንዳይሆን በምቀኝነት እንዲሠወር የተደረገ ዘዴ መሆኑን ይናገራሉ። ሌሎች ደግሞ ሁሉ ጥራዝ ነጠቅ እንዳይሆን ትምህርቱ ለሚከተት ሳቸው ደቀ መዛሙርት ብቻ ይሰጥ ስለነበር በሰገነት መኬድ ግድ ሆነበት ይላሉ። በዚያም ሆነ በዚህ ምክንያት በሰገነት መኬዱ ግልጥ መሆኑንና ሕግ ለሁሉም አለመዳረሱን ማመን ሲኖርብን ፍትሐ ነገሥቱ ግን ከፍ ያለ ክብርና ተረጋጊነትም እንደነበረው የታመነ ነው። መጽሐፉ በብዙ ሊቃውንት እጅ ባለመዋሉ ደግሞ ብዙ አቃቂር ሳይደረግበት ዕውነቱና ሐሰቱ ሳይገለጥበት ይኖራል። ማለት ሁሉም የ፫፻፲፰ ሊቃውንት ውሳኔ ሳይሆን በየጊዜው የተደረጉ የዓለም ቤተ ክርስቲያንና የብሔራዊ ቤተ ክርስቲያን ሲኖዶሶች ተገናኝተው የተቆመሩ መሆናቸውን የሚያውቁ በመጠኑ ናቸው። እንዲሁም ከጽርዕ የተተረጎመ እንደመሆኑ አብርሃም ቀሲስ ወደዓረብኛ ሲተረጎም ከራሱ ስሜት እያወጣ የጨመረበት ብዙ ይገኛል። በዚህ አንጻርም ከቀድሞው ውሳኔ ያስቀረው ሊኖር ይችል ይሆናል። ፍትሐ ነገሥት የሚል ስም የተሰጠውም ወደ ግዕዝ ሲተረጎም ስይሆን አይቀርም፤ ውሳኔው ሥጋ ዊና መንፈሳዊ ሲሆን የነገሥቱ ፍትሐ መሆኑን ሲያመለክት የቤተ ክርስቲያን ድርሻ የሆነውን ፍትሐ የረሳ ይመስላል። ነገር ግን ነገሥታቱ የሃይማኖትም የአስተዳደርም ኃላፊነት እንደነበራቸው ለማስታወስ ያህል ነው። በማለት ፍትሐ ነገሥት ብለውታል። እንዲያውም ሊቃውንቱ እንደሚያትቱት ፍትሐ ነገሥቱ ሊተረጎም የቻለው አጼ ዘርዓ ያዕቆብ በተመኘት መሠረት መሆኑ እርግጥ ነው። ይኸውም አጼ ዘርዓ ያዕቆብ በመጀመሪያ መኖኝ የነበሩ ፍጹም መንፈሳዊ ንጉሠ ነገሥት ነበሩ። ከርሳቸው በፊት ያልነበረ ለጊዜው ተመሳሳይ ከሕዝብ ጋር የሚያስተሳስር ሕግ ለሀገራቸው እንዲታወጅ ያስደረጉትም ከእውነተኛነታቸው የተነሣ መሆኑ ግልጥ ነው። እንዲያውም ዘርዓ ያዕቆብ ከሚለው ስያሜ ሌላ ዘቶስምዮ ቆስጠንጢኖስ የሚለው የማዕርግ ስያሜ የተሰጣቸው በዚህ ሕግ ቀማሪነታቸው ነው። ምክንያቱም ቆስጠንጢኖስ ፫፻፲፰ቱን ሊቃውንት ሰብስቦ ለዘመኑ ተስማሚ የሆነ ሕግ እንዲሠሩለትና እንዲሰጡት እንደጠየቃቸው ሁሉ አጼ ዘርዓ ያዕቆብም ያገሩን ሊቃውንት ሰብስበው በዘመነ ወንጌል እየኖርኩ በሕገ ጸሎት እፈርዳለሁ፤ ስለዚህ ብሔራዊ ሕግ

ሊሆን የሚገባውን ሕግ ወስናችሁ ስጦታ አሏቸው፤ እነርሱም የንጉሡን ቀና አስተያየት የሃይማኖቱን ፍጹምነት የሐሳቡን ቅዱስነት ተመልክተው ወዲያው ተሰብስበው አሁን ፈውስ መንፈሳዊ እየተባለ የሚጠራውን ሕግ ወስነው አቀረቡለት ይባላል ። ይኸም ሕግ ፍጹም መንፈሳዊ አመራርን ብቻ በተለይም ድርቅናን ያዘለ ሕግ እንጂ አህጉራዊ ፍትሕን የማይመለከት በመሆኑ ምኞቱ ያልተፈጸመለት መሆኑን በየጊዜው ይገልጻል እንደነበር ከኢትዮጵያውያን አልፎ ለግብፃው ጴጥሮስ ኦብደል ሰይድ እንደገለጠለት እንረዳለን ። እርሱም ይህ ፍትሕ ነገሥት የተባለው መጽሐፍ በዓረብኛ እንደሚገኝና ቢተረጎም ጠቃሚ መሆኑን ምኞቱም እንደሚፈጸምለት ገልጦ ነገረው ፤ እንግዲያውስ ከማንኛውም ሰው ይልቅ አንተው ፎቱንም ዓይነት ቋንቋዎች ታውቃለህና ፈጽሞልኝ ብሎ ስለጠየቀው ከዓረብ ወደ ግዕዝ ፍትሕ ነገሥትን ተርጉሞ እንደሰጠው በመቅደሙ ሊቃውንቶቻችን ያብራራሉ ። እንግዲህ አጼ ዘርዓ ያዕቆብ በመጀመሪያ ሊቃውንቱን እንደ ፫፻፲፰ ሊቃውንት ብሔራዊ ሕግ እንዲሠሩለት ስለጠየቀ ፤ ቀጥሎም የ፫፻፲፰ ሊቃውንት ውሳኔ በሀገሩ ቋንቋ ተተርጉሞ እንዲሠራበትና መንፈሳዊ አስተዳደር እንዲኖረው በመጣሩ የሕግ ሰው መሆኑን በግልጽ ለማስታወቅ ዘርዓ ያዕቆብን ቆስጠንጢኖስ ብለው ሰይመውታል ፤ ስለዚህም ዘተሰምየ ቆስጠንጢኖስ ተብሏል ።

በፍትሕ ነገሥቱ ላይ ከአበው ውሳኔ ጋር ግብፃውያን በተለይ ያስቀመጡት ዕዝል ቅጥል « ወሰብአ ኢትዮጵያሰ ኢይሢሙ መምህራኒሆሙ » የሚል ይገኛል ፤ ይኸም ከግል ፍላጎታቸው የተነሣ የደቀሉት ነው ። እርሱም ሥርዓቱ በሚለው ትእምርተ ጥቅስ እንጂ በተለመደው አጠቃቀስ በአንቀጽ ውስጥ የገባ አይደለም ። በዚህም መልክ ሥርዓቱ እያለ በየአንቀጹ መካከል የሚገባ ብዙ አለ ፤ እርሱንም በጥብቅ ሲመረምሩት አብርሃም ቀሲስ በራሱ ፈቃድ ያስገባው ይመስላል ፤ ትርጉሙም ሥርዓቱ ማለት « የጠመመ ማቅኛ የጉደለ መሙሊያ » ነው ይላሉ ፤ ስለዚህም ያልተቃዎ ሐሳብ ባለበት ሁሉ የራሱን ፍላጎት ለማሟላት ሲል በየቦታው አስገብቶበታል ለማለት ይቻላል ። ይኸም ዕንቅፋት የሆነ አንቀጽና ሌላም ይኸን የመሰለ አስቸጋሪ አንቀጽ እያለ በኢትዮጵያ ፍትሕ ነገሥቱ ቅዱስ ሕግ ፤ እየተባለ ሲከበር ይኖራል ። በቤተ ክርስቲያናችን አሁንም ቢሆን ሌላ ሕግ የለም ገናም አልወጣም ሆነም ቀረ የሚጠቀሰው ፍትሕ ነገሥቱ ብቻ ነው ፤ ይኸም ማለት ክፋውንም ደጉንም እንዳዘለ ይዞ ይገኛል ማለት ነው ። በመንግሥት በኩል ግን ፍትሕ ነገሥቱ የምንጭነት ሥልጣን ሳይነፈገው በሕግ በኩል ራሱን የቻለ ሌላ ሕግ ሠርቶ እርሱን በመድበልነቱ ብቻ ይጠቀምበታል ። ፍትሕ ነገሥት በታሪክ በኩል ይኸን የመሰለ ዋጋ ሲኖረው ከላይ እንደገለጥኩት በቤተ ክርስቲያን አሁንም ገና የሕግነት ቦታውን እንደያዘ ይገኛል ፤ ይሁን እንጂ በታሪክነቱም በሕግ ነቱም ቢሆን ብዙ ፈላጊ አለው ፤ ስለዚህም በአንድምታ ትርጓሜ ፤ በነጠላ ትርጓሜ በእንግሊዝኛ ታትሞ ይገኛል ። ወደፊት ግን ጊዜ ቢገኝ ግዕዙን አስተካክሎ

መተርጎም ሳያስፈልግ አይቀርም ። ፍትሐ ነገሥቱ በሕግነት መልክ ባይሠራበት ምን ቅሎ ሁሉም ፍትሐ ነገሥት እንዲህ ይላል የሚለውን ጥቅስ ለመስማት ይጓጓል፤ ስለዚህ መጽሐፉን ለማንበብ ታሪኩን ለመስማት ምሥጢሩን ለመረዳት የሚፈልገው ብዙ ነው ።

ልዩ አስተያየት ።

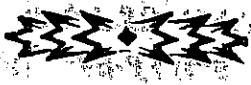
፩/ በኢትዮጵያ የሕግ መጻሕፍት ብዙ መሆናቸውን ለመግለጥ ያህል ስማቸውን ሁኔታቸውን በመግለጥ ጸፍን እንጂ ።—

ሀ/ አደባባይ ወጥቶ የሚታወቀው ፤

ለ/ በጉባኤ የሚከፈው (የሚተረጎም) ፍትሐ ነገሥቱ ብቻ ነው ።

፪/ ሌሎች የሕግ መጻሕፍት የሕግ መጻሕፍትነታቸው በፍትሐ ነገሥቱ ስለተገለጠ የኛ ቤተ ክርስቲያን ቀርታ ሌሎች አብያተ ክርስቲያናት በሕግ መጽሐፍ ሊሰጡ ላይ ያስቀምጧቸዋል፤ በኛ ግን የዓይን አንድም የንባብ መጽሐፍ ዋጋ የሚሰጣቸው ይመስላል ።

፫/ ሁሉም ታተመው አንድም ተባዝተው በየአጁ ለሁሉ ስላልተዳረሱ የብዙዎች መጻሕፍት ስማቸው እንጂ ዝርዝር ነገራቸው ሙሉ አንቀጻቸው አይደለም ።

ጥንታዊ የኢትዮጵያ ሥርዓተ ትምህርት ።
ከሊቀ ሥልጣናት ሀብተ ማርያም ወርቅነህ ።